

 TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI
HANOI UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

CHƯƠNG 6:
HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

HỌC PHẦN 2, MÔN HỌC
NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN

Giảng viên: Ngô Quế Lân
lan.ngoque@hust.edu.vn

Năm học 2018 - 2019

---

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

02 đặc điểm đầu, phản ánh sự thống trị của độc quyền từ phạm vi mỗi quốc gia

- o Sự hình thành các Tổ chức độc quyền
- o Tư bản tài chính

03 đặc điểm sau, phản ánh sự thống trị của độc quyền trên phạm vi thế giới

- o Xuất khẩu tư bản
- o Sự phân chia thị trường thế giới giữa các liên minh độc quyền
- o Sự phân chia lãnh thổ thế giới giữa các cường quốc

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN
Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

---

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.3 Xuất khẩu tư bản

- o Nguyên nhân hình thành
  - Do tình trạng “Tư bản thừa” tại các nước phát triển:
    - => Tức là tại các nước lớn, kinh tế bão hòa, thị trường đã bị các TCDQ thao túng ...
    - => Tỷ suất lợi nhuận (P') giảm => cần đầu tư ra nước ngoài để tìm (P') cao
  - Do lịch sử, nhiều nước tư bản lớn có thuộc địa:
    - => Cần đầu tư sang để khai thác thuộc địa

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN
Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

---

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.3 Xuất khẩu tư bản

○ Khái niệm xuất khẩu tư bản

- Khái niệm: Là việc đầu tư Tư bản ra nước ngoài để **sản xuất GTTD** và **thực hiện GTTD** ở nước ngoài
- Phân biệt với xuất khẩu hàng hóa: Là sản xuất GTTD ở trong nước, chỉ **thực hiện GTTD** (tức là bán hàng để thu về Tư bản tiền tệ) ở nước ngoài

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.3 Xuất khẩu tư bản

○ Hình thức xuất khẩu tư bản

- Theo chủ thể, bao gồm: XKTB của Nhà nước, XKTB của tư nhân
- Theo tính chất, bao gồm:
  - + XKTB trực tiếp (FDI): Nhà tư bản trực tiếp đầu tư vốn và thực hiện SXKD
  - + XKTB gián tiếp: đầu tư chứng khoán ở nước ngoài, cho nước ngoài vay tín dụng, hưởng lãi suất, tài trợ ODA ...

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.3 Xuất khẩu tư bản

○ Biểu hiện mới của xuất khẩu tư bản

- Về dòng vốn đầu tư: Xuất hiện dòng vốn đầu tư giữa các nước lớn với nhau. Vì:
  - + KHKT phát triển, tạo nên các ngành mới, nước nhỏ chưa đủ ĐK để đầu tư
  - + Để tránh rào cản chính sách giữa các nước, có thể phải đầu tư qua nước thứ ba

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.3 Xuất khẩu tư bản

o Biểu hiện mới của xuất khẩu tư bản

- Về dòng vốn đầu tư: Xuất hiện dòng vốn đầu tư giữa các nước lớn với nhau. Vì:
    - + KHKT phát triển, tạo nên các ngành mới, nước nhỏ chưa đủ ĐK để đầu tư
    - + Để tránh rào cản chính sách giữa các nước, có thể phải đầu tư qua nước thứ ba
  - Về chính trị: Nước lớn tăng cường sử dụng XKTB (của cả Nhà nước và tư nhân) để chi phối nền kinh tế của nước nhỏ, từ đó có khả năng chi phối chính trị, văn hóa
- Câu chuyện tài trợ ODA, đầu tư ...

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.4 Sự phân chia thị trường thế giới giữa các liên minh độc quyền

o Nguyên nhân

- => Do cạnh tranh giữa các TCDQ trên thị trường quốc tế về

Xuất khẩu tư bản
↗
↘
Xuất khẩu hàng hóa
- => Chi phí lớn, rủi ro cao, khó phân thắng bại
- => Cạnh tranh không có lợi => các TCDQ sẽ **thỏa hiệp, phân chia** thị trường

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.4 Sự phân chia thị trường thế giới giữa các liên minh độc quyền

o Khái niệm:

Là sự **thỏa hiệp, liên minh** giữa các TCDQ để phân chia phạm vi ảnh hưởng trên thị trường thế giới, cả ĐẦU VÀO lẫn ĐẦU RA

o Biểu hiện mới:

Các TCDQ tăng cường sử dụng **sự can thiệp của Nhà nước tư sản**, để bảo vệ lợi ích của mình thế giới

PHÂN VÙNG THỊ TRƯỜNG ĐÓ ÁN NHANH

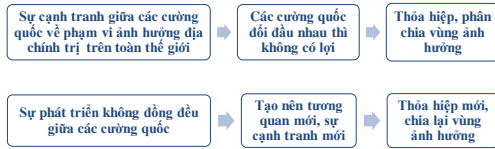
Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.5 Sự phân chia lãnh thổ thế giới giữa các cường quốc

o Nguyên nhân

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.5 Sự phân chia lãnh thổ thế giới giữa các cường quốc

o Khái niệm:

Là sự thỏa hiệp giữa các cường quốc để phân chia phạm vi ảnh hưởng địa chính trị trên toàn thế giới

Câu chuyện chiến tranh lạnh
khởi NATO - khối Warsaw

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

1. Năm đặc điểm của CNTB độc quyền

1.5 Sự phân chia lãnh thổ thế giới giữa các cường quốc

o Biểu hiện mới: Sự chuyển hóa về cục diện thế giới

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Chủ nghĩa tư bản độc quyền Nhà nước

2.1 Nguyên nhân hình thành

- Sự gắn kết giữa Nhà nước tư sản với các Tổ chức độc quyền là xu thế tất yếu, vì:
  - Do TCDQ muốn bành trướng ảnh hưởng trên phạm vi toàn cầu
  - => nên cần sự bảo hộ của Nhà nước tư sản
  - Do mâu thuẫn giữa TCDQ với giai cấp công nhân và nhân dân trở nên gay gắt
  - => nên cần một thiết chế xã hội để trung gian điều hòa mâu thuẫn, đó là Nhà nước
  - Do khủng hoảng kinh tế lặp đi lặp lại theo chu kỳ
  - => cần sự điều tiết của Nhà nước & phát triển khu vực kinh tế có sở hữu Nhà nước

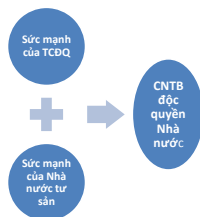
Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Chủ nghĩa tư bản độc quyền Nhà nước

2.2 Thực chất về CNTB độc quyền Nhà nước

- => Là sự kết hợp sức mạnh của các TCDQ với sức mạnh của Nhà nước tư sản, tạo thành một thiết chế, thể chế thống nhất
- => Từ đó can thiệp vào các quá trình kinh tế
  - xã hội, bảo vệ lợi ích cho các TCDQ và góp phần điều hòa mâu thuẫn của xã hội tư bản

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Chủ nghĩa tư bản độc quyền Nhà nước

2.3 Các hình thức kết hợp giữa Nhà nước tư sản với Tổ chức tư bản độc quyền

- Kết hợp về sở hữu
  - Nhà nước tư sản đầu tư vốn ngân sách vào các Tổ chức độc quyền, với mục đích:
    - + Hỗ trợ khi TCDQ gặp khó khăn
    - + Tạo nên hợp đồng và gói thầu cho TCDQ khai thác ...
  - Nhà nước tư sản bán cổ phần trong tổ chức, DN Nhà nước cho các nhà tư bản để:
    - + Chia sẻ lợi nhuận từ thành quả đầu tư của Nhà nước cho các nhà tư bản
    - + Chia sẻ thành tựu R&D cho các nhà tư bản khai thác

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

2. Chủ nghĩa tư bản độc quyền Nhà nước

2.3 Các hình thức kết hợp giữa Nhà nước tư sản với Tổ chức tư bản độc quyền

o Kết hợp về nhân sự

- Nhà tư bản tham gia hoạt động chính trị, trở thành chính khách Nhà nước
- Chính khách rời vai trò quan chức Nhà nước, tham gia điều hành kinh doanh

Silvio Berlusconi

Donald Trump

Lee Myung-bak

Rex Tillerson

Thaksin .....

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự hoạt động của một số quy luật

3.1 Sự hoạt động của quy luật giá trị trong giai đoạn Chủ nghĩa tư bản độc quyền

o Trong CNTB độc quyền, quy luật giá trị biểu hiện thành quy luật giá cả độc quyền

- Trong trường hợp cụ thể, Giá cả không còn xoay quanh giá trị ($c + v + m$). Vì:
+ TCDQ áp đặt **giá cao** (hơn giá trị) khi bán cho người tiêu dùng
+ TCDQ áp đặt **giá thấp** (hơn giá trị) khi mua hoặc thuê giá công từ nhà cung cấp

- Trong tổng thể xã hội, $\sum \text{Giá cả} = \sum \text{Giá trị}$

=> quy luật giá trị vẫn phát huy tác dụng điều tiết vĩ mô nền kinh tế

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120

3. Sự hoạt động của một số quy luật

3.2 Sự hoạt động của quy luật giá trị thặng dư trong giai đoạn CNTB độc quyền

o Trong CNTB độc quyền, quy luật giá trị thặng dư biểu hiện thành quy luật lợi nhuận độc quyền

- Trong trường hợp cụ thể, mục tiêu của nhà tư bản không còn là bóc lột GTTD. Vì:
+ TCDQ chiếm đoạt **Lợi nhuận độc quyền** cao nhờ mua rẻ, bán đắt
+ Nhà tư bản nhỏ chấp nhận chỉ được **Lợi nhuận thấp** do bị TCDQ ép giá

- Trong tổng thể xã hội, $\sum \text{Lợi nhuận} = \sum \text{Giá trị thặng dư}$

=> quy luật giá trị thặng dư vẫn phát huy tác dụng điều tiết vĩ mô nền kinh tế

=> TCDQ bóc lột 03 thành phần: Công nhân, DN nhỏ, Người tiêu dùng

Chương 6: HỌC THUYẾT CHỦ NGHĨA TƯ BẢN ĐỘC QUYỀN

Học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin 2, SSH 1120